

Verksamhetsrapport

efter granskning av platsgaranti och kvaliteten i
förskolans pedagogiska uppdrag vid förskolan
Aspnäs, Järfälla kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om förskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av platsgaranti och kvaliteten i det pedagogiska uppdraget i förskolan under hösten och vintern 2015/16. Granskning av platsgaranti genomförs i 19 kommuner och granskning av kvalitet i det pedagogiska uppdraget genomförs i 11 av dessa kommuner. Utifrån en riskanalys, som bland annat innefattar andel förskollärare, gruppstorlek och personaltäthet, har 43 förskolor valts ut i de 11 kommunerna. Förskolan Aspnäs, i Järfälla kommun ingår i detta urval.

Förskolan Aspnäs besöktes den 15-16 december 2015. Ansvariga inspektörer har varit Anneli Hansson och Andrés Brink Pinto. Vid besöket deltog också Peter Landin. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställning och genomförande.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet, redovisas de samlade resultaten. För de förskolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra förskolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Begreppet undervisning i förskolan

I förarbetena till den nya skollagen (Prop. 2009/10:165) tas begreppet undervisning upp. Här framgår att regeringen anser att det är angeläget att begreppet undervisning definieras på ett sådant sätt att alla skolformer kan omfattas. I förskolans läroplan talas i dag inte om undervisning. I stället beskrivs den process som syftar till "utveckling och lärande". Begreppet undervisning ska enligt regeringens uppfattning ges en definition som är anpassad för såväl förskola och fritidshem som skola och vuxenutbildning. Definitionen av undervisning måste vara relevant för alla skolformer.

Undervisning blir med regeringens ställningstagande ett nytt begrepp i förskolan och fritidshemmet. Det är därför viktigt att klargöra att begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i dessa verksamheter. I förskolan bildar omsorg, utveckling och lärande en helhet i undervisningen. Det är förskollärares och annan personals uppgift att följa, stimulera och utmana barnens utveckling och lärande. Att förskolan och fritidshemmet omfattas av begreppet undervisning förändrar inte verksamhetens uppdrag och innebär inget ifrågasättande av den pedagogik som används där. Användandet av begreppet undervisning i dessa verksamhetsformer syftar således inte på något sätt till att förändra verksamheterna eller arbetssätten.¹

Bakgrundsuppgifter om förskolan Aspnäs

Förskolan Aspnäs ligger i Jakobsberg i Järfälla kommun. Aspnäs förskola är omgiven av flerbostadshus och grönområden. Nära förskolan ligger ett skogsparti. Förskolan har sex avdelningar med sammanlagt 90 barn inskrivna. Avdelningarna Rönnen, Aspen och Björken har 13, 15 respektive 16 barn, i åldrarna 1-4 år och varje avdelning har tre heltidstjänster. Avdelningen Eken har 11 barn i åldrarna 1-3 år och 2,3 heltidstjänster och avdelningen Lönnen har 14 barn i åldrarna 1-3 år med 2,75 heltidstjänster. Därutöver finns avdelningen Tallen med 21 barn, alla i 5-årsåldern. På Tallen finns tre heltidstjänster.

På avdelningen Tallen, som Skolinspektionen besökt, arbetar en förskollärare med ett och ett halvt års utbildning på Stockholms universitets förskolläraryt- bildning efter validering av utbildning i hemlandet. Förskolläraren har ansökt om, men ännu inte fått, förskollärarytlegitimation. På Tallen arbetar också två barnskötare. Samtliga arbetar heltid. Aspnäs förskola leds av en tillförordnad förskolechef som också ansvarar för ytterligare två förskolor i samma kommun.

I ett planeringsdokument för höstterminen 2015 framgår att personalen på avdelning Tallen har ett didaktiskt förhållningssätt det vill säga att aktiviteter planeras utifrån frågorna vad, hur och varför, i arbetet med barngruppen. Miljö och teknik är prioriterade arbetsområden och barnens språk ska utvecklas genom att de ges mer talutrymme i mindre grupper samt att personalen använder sig av ett rikt språk som förstärks med kroppsspråk för att öka den språkliga förståelsen. I planeringsdokumentet framgår också att barnens inflytande ska tas tillvara genom personalens aktiva lyssnande. Arbetslaget uppger att de delar på ansvaret för arbetet med barngruppen men att förskolläraren oftast kommer med ideér som de gemensamt diskuterar och genomför.

¹ Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 217-218

Verksamhetsrapport

2016-02-04

4 (14)

Dnr 400-2015:5698

Förskolläraren besitter en fördjupad kunskap, uppger arbetslaget och *"kan rekommendera läsning så vi kan ha samma grund i det vi gör"*. Förskolläraren är också den som dokumenterar barnens lärande och utveckling i störst utsträckning. Förskolechefen har inte gett förskolläraren uttalat ansvar för avdelningen Tallen men uppger att hennes uppfattning är att *"det har funnits"*.

Förskolan är en fristående byggnad med två våningar i suterräng. Avdelningen Tallen ligger i nedre plan med egen ingång. Förutom tambur och kapprum har avdelningen ytterligare fyra rum samt ett litet utrymme där det finns ett lågt bord med tre stolar och smålego. Rummet med köksdel har ett lågt bord med tre stolar och ett högt bord med åtta stolar. Intilliggande rum domineras helt av ett högt bord med åtta stolar. I avdelningens största rum finns ett högt bord med åtta stolar, en bygghörna och två soffor som fungerar som rumsavdelare. Sofforna ramar in en rund matta framför en whiteboardtavla och bakom dörren står ett skrivbord. Avdelningen Tallens skapanderum har ett lågt bord med fem stolar, en hög samt en låg diskbänk med öppna skåp över, där material för skapande förvaras. Från avdelningens kapprum leder en kort korridor ut mot förskolans tillagningskök. Korridoren används som utställningslokal där barnens uppfinningar exponeras i barnens höjd. Bredvid hänger fotodokumentation som beskriver uppfinningsprocesserna.

Personalen uppger att de förändrar innemiljön efter barngruppens behov med det primära målet att det ska bli lugnt för barnen. Om de stör varandra kan de inte leka menar personalen och avdelningen har möblerats om flera gånger för att kunna fördela barnen på olika aktiviteter. Personalen uppger vidare att materialval styrs av barnens intresse samt att de ofta använder sig av naturmaterial såsom bark, pinnar, kottar med mera.

Förskolans gård består av begränsade ytor. Kring gungor, sandlådor, klätterställningar, rutschkanor, sandlådor och fjädergungor står ett trästaket. Det finns en asfalterad gång längst hela förskolebyggnaden och en sluttande öppen gräsyta.

Undervisning i förskolan

Arbetslaget uppger att undervisning genomsyrar hela dagen på förskolan. Förskolläraren uttrycker att undervisning är att agera för att möta barnens behov och intressen. Förskolechefen lyfter påklädning, socialt samspel och konfliktlösning som exempel på undervisning och *"tycker verkligen det är undervisning hela tiden"*.

Resultat

1. Den språkliga och kommunikativa interaktionen mellan barn och personal används för att stimulera och utmana barnet

Inom detta område granskas hur förskolläraren och annan personal stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande. Barnen ska uppleva att det är roligt och meningsfullt att lära sig nya saker och stimuleras till att använda hela sin förmåga. Förskolläraren, som ansvarar för undervisningen, ska se till att arbetet utförs på ett sådant sätt att barnen ställs inför nya utmaningar som stimulerar lusten att erövra nya färdigheter, erfarenheter och kunskaper. Detta förutsätter att personalen är lyhörd och uppmärksam. Vidare granskas hur personalen tar tillvara barnens vetgirighet och nyfikenhet och hur de stärker barnets tillit till den egna förmågan. Undervisningen granskas med fokus på hur personalen använder språk och kommunikation i interaktion med barnet/barnen så att det leder till ett förändrat kunnande och en ny förståelse hos barnet. Därutöver granskas hur personalen använder barns lek som verktyg för lärande. Förskolechefen har som pedagogisk ledare ansvar för förskolans kvalitet och det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs enligt uppdraget som helhet.

Lyhördhet och uppmärksamhet

Observationerna visar att personalen i hög utsträckning är lyhörd och uppmärksam men att det varierar i vilken omfattning barnens intentioner och behov uppmärksammas. Ett exempel då barnen utmanas och stimuleras i den fria leken är då några barn sitter tillsammans med en personal vid ett bord. De bygger med magnetstavar och kulor. "Kan du bygga bordet?" frågar ett barn som byggt en stol. "Jag tänkte det, men kanske [barnets namn] kan.." säger personalen och hänvisar till ett annat barn som säger "Jag har gjort en blomma". Personalen bygger ett bord och visar det för barnen. Barnen visar fram vad de byggt. Personalen uppmärksammar att två barn byggt stolar men på olika vis och uttrycker riktad till det ena barnet "Du har gjort en stol med ny design" och fortsätter riktad till alla barnen "Kan ni hjälpa mig göra ett stort bord och ett långt bord?".

Exempel på då personalen är mindre lyhörd och uppmärksam är vid tambursituationerna. Personalen uppmanar främst barnen att, "Ta av..." "Häng upp..." "Tvätta händerna", "Kissa". Även vid matsituationerna uttrycks mestadels uppmaningar och frågor som rör ätandet. Vid en observation sitter fem barn och en personal vid bordet.

Verksamhetsrapport

2016-02-04

6 (14)

Dnr 400-2015:5698

Barnen samtalar med varandra och ljudvolymen stiger. *"Snälla"* ber personalen. *"Får jag mer sås?"* undrar ett barn. *"Vill du ha fisk?"* frågar personalen. *"Nä...hen gillar inte fisk"* säger barnet och pekar på en kompis. *"Vill du ha dricka?"* undrar personalen. Vid en annan matsituation står ett långbord dukat när barnen en efter en kommer från sagosamlingen. *"Oh, så fint dukat det är"* utbrister ett barn som kommer in i rummet. *"Ja"* svarar en personal och placerar sedan barnen, varannan flicka varannan pojke, vid det dukade bordet. Barnen samtalar med varandra varvid personalen hysschar dem *"alla händer i knät, det är ljus på bordet"* uppmanas barnen. *"Jag vill bara ha korv"* säger ett barn som fått syn på matvagnen, lastad med jullunch. *"Vi ska servera all mat idag, så ni får smaka"* säger en personal. *"Inte ägg"* vädjar ett barn. *"Alla barn ska få allt. Smaka."* svarar en personal och fortsätter *"Kan ni hålla tyst fem minuter? Till visaren visar nummer 7? Alla ser? Placera händerna!"* Barnen tystnar med ögonen på klockan som visar på fem i halv. Personalen tillrättavisar och ger uppmaningar. De lägger upp all mat på alla barnens tallrikar och då alla serverats mat, ges tillåtelse att äta.

Arbetslaget uppger att de är lyhörda och uppmärksamma genom att lyssna och vara där de behövs. Lyssnandet är en förutsättning för att få syn på hur barnen tänker och tankarna kan sedan utmanas och stöttas så att lärande och utveckling sker menar personalen. *"Till exempel när vi har skogstema, vi planerar vad de kan lära sig i skogen men barnen ville bygga en skog på avdelningen. Då fick de det."* berättar arbetslaget. Förskolechefen uttrycker att personalen på Tallen sätter barnen främst *"Jag tycker de är jättefina mot barnen"* men tillägger att det inte alltid fungerar, exempelvis då personal är sjuk. *"Ett tag bytte vi vikarier, det påverkade hela barngruppen, blev rörigt"* uppger förskolläraren och tillägger att förutsättningarna för lyhördhet och uppmärksamhet då försämrats. *"Det blir mer stabilt när man har samma personal och samma regler"* tillägger förskolläraren.

Stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter

Vid observationer noteras flera tillfällen då barns intresse tas tillvara. Personalen ger utmaningar och stimulerar barnen att våga prova. Ett exempel på detta är när barnen har fri lek i ett närliggande skogsparti. Några barn har samlats kring ett omkullfallet träd som ligger i ungefär 30 graders vinkel mot marken. Ett barn börjar klättra uppför trädstammen och de andra barnen följer efter. Personalen pratar med varandra om att barnen aldrig tidigare klättrat på just detta träd, men att det är viktigt att de får försöka, *"det blir en ny utmaning"* säger de både till varandra och till de barn som försöker. Personalen växlar mellan att utmana och uppmuntra barnen *"Jag kan hjälpa dig ner men du måste klättra själv, du kan"* samt uppmärksamma barnen på faror *"om du klättrar högre än så"*

kan jag inte hjälpa dig ner". Vid ett annat tillfälle har ett barn färdigställt sin julkrans, en aktivitet personalen introducerat, och tar fem papptallrikar.

"Jag vill bygga ett hus" säger barnet och börjar limma fyra tallrikar som väggar på en bottenplatta. "Om du använder mer lim kan det hjälpa" säger personalen och frågar "är det taket?" och pekar samtidigt på två tallrikar som ligger bredvid. "Om jag håller fast..." säger personalen och håller i "väggarna" när barnet limmar. "Nu sitter de fast" säger barnet. "Hur ska vi få fast alla?" undrar personalen. "Vi kan ta limpistol" säger barnet och personalen går för att hämta den. "Tryck lite hårt och vänta lite till" instruerar personalen. "Hur kan du vika dem?" undrar personalen om tallrikarna som är tänkta som tak. När barnet uttrycker osäkerhet säger personalen "titta på vårt pepparkakshus". "Ja gör så, vänta... vi kan göra så istället" säger barnet och visar att de två tallrikarna kan bli ett tak i vinkel, liknande pepparkakshusets tak. "Nu gick det bra" avslutar barnet.

Arbetslaget uppger att de observerar barnen för att få syn på vad de är intresserade av och nyfikna på. Personalen frågar barnen vad de vill och försöker ge dem möjligheter att utforska på egen hand men ger dem också utmaningar. Förskolläraren uttrycker att material som barnen gillar ska vara tillgängligt så att barnen själva kan nå det. Miljön måste vara föränderlig också *"byta saker så att det inte är samma hela tiden"* menar förskolläraren, och tillägger att *"Personalen kan också dra in barnen i vissa intresse"*. Förskolechefen uppger att personalen *"ger barnen inflytande, lyssnar på och diskuterar det barnen säger att de vill göra"*.

Ett exempel där barnens nyfikenhet och intresse stötts av personalen ser vi i planerad aktivitet. Barnen har dagen innan samlat tallkottar i skogen och personalen visar hur barnen kan tillverka en julkrans av dessa. Ett barn säger *"Ja, en sån som Lucia har"*. Personalen svarar *"En krona? Vilken bra idé."* Ett annat barn vill göra en guldklocka vilket personalen uppmuntrar *"Vilka bra idéer som kommer fram här. Jag hade tänkt julkrans, men ni får själv bestämma"*. Personalen frågar hur barnen tänker och tillhandahåller det material barnen anser sig behöva. Vid planerade aktiviteter ställer personalen mest öppna frågor i stil med *"hur tänker ni/du?" "går det bra här?"* och *"vad behöver du då?"* som barnen besvarar.

Ett exempel på när barnens intresse att lära tas tillvara i begränsad omfattning är hämtat från en kort samling innan lunch. Barnen placeras efter könstillhörighet varannan pojke, varannan flicka i sofforna. Personalen läser en bok och barnen får titta på bilderna. Barnens frågor och initiativ tas inte tillvara i samma utsträckning som i andra situationer. Aktiviteten avslutas med att personalen skickar barnen för att kissa och tvätta händerna innan lunch. I vardagsrutiner som mat- och tambursituation noterar Skolinspektionen främst uppmaningar och tillrättavisningar.

Personalen ställer "slutna" frågor i tambursituationen som *"har du ingen kofta?"* och *"hur går det?"* och ger uppmaningar i stil med *"sätt på skor, tack"* *"tvätta händerna"* och *"du kan gå ut på gården nu"*.

Barnens nyfikenhet och intressen tas inte tillvara i syfte att stimulera deras utveckling och lärande.

Barnens vetgirighet och nyfikenhet

Vid observationer noteras att barnen ställer få frågor till personalen. Hur personalen tar tillvara barnens frågor för att stimulera nyfikenheten och vetgirighet varierar. Vid några tillfällen ställer barnen frågor i tamburen. *"Var är min modersmålslärares?"* *"Vet inte, men hon kommer väl vid tolv som vanligt. Prova nu ta på överallen."* svarar en personal. *"Varför har jag fått en sån... nobelpris?"* frågar ett barn *"För att ni var duktiga och förtjänade det. Hur går det med jackan?"* undrar personalen.

Observationerna visar att personalen stimulerar barns nyfikenhet och tilltro till den egna förmågan i vissa planerade aktiviteter genom att tillhandahålla material samt att låta barnen få prova sina teorier. Ett exempel på detta noteras i en planerad aktivitet där barnen uttrycker osäkerhet. *"Det går inte att skriva mitt namn här"* barnet drar med pennan mot den glatta ytan på en papperstallrik. *"Kan du skriva någon annanstans?"* undrar personalen? *"Ja, men jag kan ju inte skriva"* hävdar barnet bestämt. *"Du kan väl hämta din namnlapp?"* utmanar personalen. Barnet hämtar sin namnlapp och lyckas skriva sitt namn på baksidan av papperstallriken. *"Bra, du kunde"* bekräftar personalen.

Förskolläraren uttrycker miljöns betydelse för att väcka barnens nyfikenhet och uppger att personalen introducerar nya material och förändrar miljön *"så att det inte är samma hela tiden"* för att stimulera barnens nyfikenhet. Förskolechefen medger att hon inte uppmärksammat hur personalen tar tillvara barnens nyfikenhet och vetgirighet, men tillägger att personalen lyssnar på barnen och ger dem inflytande i saker de vill göra. Arbetslaget uppger att de försöker göra aktiviteter spännande för barnen och berättar om när de lyssnat och letat efter vargar då de varit i skogen, eftersom några barn trodde det fanns varg där. Personalen uppger också att de pratar med barnen om de aktiviteter som de ska göra under morgondagen för att skapa nyfikenhet. *"När man ger uppgift till barnen, så de längtar"* berättar förskolläraren.

Barnets lek som verktyg för lärande

Vid observationer noterades mestadels närvarande, intresserad personal som i viss mån använder barns lek som verktyg för lärande.

Inomhus fördelar personalen barnen i aktiviteter och deltar själva i barnens lekar. Utomhus deltar personalen ibland i barnens lek och ibland inte. Vid observationerna av fri lek på gården noteras mindre omfattning av interaktion mellan barn och personal. Barnen får hjälp med att knyta mössor och ta på vanter. Personalen är iakttagande, närvarande och överlåter åt barnen att försöka lösa konflikter och problem som uppstår i leken. Personalen säger att barnen ska börja skolan nästa höst och behöver därför träna på att leka själva på gården. I den fria leken i skogspartiet deltar personalen i lekarna, de uppmuntrar och utmanar barnen att klättra högre, balansera och att bygga kojor.

Vid en observerad tambursituation visar personalen på ett lekfullt förhållnings-sätt. Barnen får veta att det kommer serveras jullunch efter utevistelsen. Ett barn och en ur personalen påbörjar en fantasilek. Barnet säger *"Jag har ätit jul-lunch hemma"* varpå personalen undrar *"Vad fick ni då?"*. Efter en stunds tystnad säger barnet *"Julpotatis"*. *"Vad är det?"* undrar personalen och ser väldigt förvånad ut. *"Min mamma vet"* hävdar barnet. *"Hur vet hon det?"* frågar personalen. *"Hon har en mat-bok"*, barnet nickar. *"En receptbok?"* undrar personalen och barnet nickar igen. *"Vi fick också jul-mjölk och jul-vatten"* fortsätter barnet att berätta. *"Hur smakar det?"* undrar personalen. *"Som godis"* säger barnet. *"Hur får man det att smaka godis, då?"* frågar personalen. *"Min mamma vet"* säger barnet. *"Då måste jag fråga henne hur hon gör"* säger personalen. Efter en stund säger barnet *"Det är bättre att jag frågar henne"*.

I matsituationerna noterades inga försök till att använda barnets lek som verktyg för lärandet. Vid ett observationstillfälle sitter en personal och fyra barn vid bordet. Maten är upplagd i skålar som skickas runt. *"Du vet vad som gäller, var-sågod och ta sallad. Man måste ta två sorters sallad, kommer du ihåg?"* säger personalen. *"Mmmm"* svarar barnet. *"Sitt på rumpan"* uppmanar personalen och fortsätter *"vatten eller mjölk?"*. *"Knapp och hatt rimmar, eller hur?"* undrar barnet. *"Gör det? Lyssna! Knapp slutar på..."* personalen tittar på barnet som svarar *"pp"*. *"De låter lite lika. Minst två sorters sallad!"*.

"För mig lär barn i leken" uppger förskolläraren och tillägger att barn lär matematik och utvecklar språket i lekens kommunikation. Förskolechefen uppger att de använder Bornholmsmodellen, ett språkutvecklande verktyg där språkinläring sker på ett lekfullt sätt, som ett redskap för språkinläring. Personalen anser att den fria leken är viktig. Där får barnen själv bestämma. Personalen berättar att de deltar i leken ibland både i egenskap av ledare och följare. Barnens tilltro till sin egen förmåga stärks av att få leda leken, menar personalen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att personalen i varierande omfattning använder språklig och kommunikativ interaktion för att stimulera och utmana barnen. Skillnader noteras i personalens förhållningssätt beroende på situation.

Personalen tar främst tillvara barnens nyfikenhet, intresse att lära och erövra nya kunskaper i den planerade aktiviteten och i den fria leken inomhus. I tambursituation, samlingen innan lunch och måltiderna består samtalet till stor del av uppmaningar och tillrättavisningar och barnens initiativ tas tillvara i liten omfattning. Det varierar i vilken utsträckning leken används för att stimulera och utmana barnens utveckling och lärande.

2. Förskolans material är stimulerande och miljön, såväl inom- som utomhus, är utformad så att den stimulerar barnets utveckling och lärande.

Inom detta område granskas om miljön är öppen, innehållsrik och inbjudande och utformad så den stimulerar till utveckling och lärande. Vidare granskas hur personalen använder sig av miljö och material för att stimulera utveckling och lärande. Miljö och material ska vara anpassat till den aktuella barngruppen och vara exponerat så att det är lockande och inbjuder till lek och andra aktiviteter. Förskolechefen har ett särskilt ansvar för att förskolans lärandemiljö utformas så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande.

Miljön är öppen, innehållsrik och inbjudande

Avdelningen Tallens inomhusmiljö erbjuder val mellan flera olika aktiviteter, uppdelad på fyra rum, hall och tambur. I avdelningens första rum finns ett högt och ett lågt bord samt material för lugnare aktiviteter såsom pussel, spel och magnetstavar. I ett intilliggande rum begränsas ytan helt av ett högt bord med stolar. På väggen hänger en spegel, några inramade barnteckningar och dokumentation i form av fotografier med tillhörande läroplansmål. I avdelningens största rum får hyllor och soffor fungera som rumsavdelare. Här finns konstruktionsmaterial såsom alfabetduplo och lego tillgängligt i en hörna och bilar och tågbanda står på en hylla bredvid. På denna hylla står också barnens portfoliopärmar. Böcker står i fönsterkarmarna bredvid sofforna. Framför sofforna hänger en stor whiteboardtavla. Ett skrivbord, för personalen, står bakom dörren. Tallens sista rum, skapanderummet, har ett lågt bord med fem stolar.

Verksamhetsrapport

2016-02-04

11 (14)

Dnr 400-2015:5698

Det finns en hög och en låg diskbänk samt öppna skåp, där material förvaras synligt för barnen. Ett staffli står lutat mot en vägg och på låga hyllor ligger naturmaterial och återvunnet material.

Det finns rikligt med väggdokumentation i form av fotografier i barnhöjd kopplat till skogstemat men även till festligheter som firandet av nobeldagen och halloween. Barnens uppfinningar står på låga bokhyllor och bredvid finns dokumentationer från skapandeprocessen.

Att julen står för dörren syns tydligt vid Skolinspektionens besök. Granar, tillverkade av horisontellt liggande pinnar sammanbundna med rött sidenband hänger tillsammans med julstjärnor i fönstren. En "riktig" julgran klädd med ljus och diverse julgransprydnader står i en hörna i rummet med köksdel. Tjugoen paket inslagna i olikfärgade papper ligger under granen.

Arbetslaget uttrycker att de utformar miljön efter barngruppens intressen men främst för att uppnå lugn och ro för barnen. *"När de stör varandra kan de inte koncentrera sig på att leka eller bygga"* menar personalen och berättar att de möblerat om flera gånger för att barnen ska fördelas på de olika rummen och aktiviteterna. De uttrycker också att barnen inte alltid får välja vad eller vem de vill leka med *"ibland bestämmer barnen, ibland väljer vi"* säger personalen och uppger att de väcker barnens intressen för nya kompisar och aktiviteter genom att styra barnens val. Arbetslaget säger att de försöker använda alla rum, även tamburen för barnens aktiviteter. Vid observationer noteras att lite "vildare" lekar hänvisas till tamburen men att personalen styr vem och hur många som får delta i leken.

Förskolan Aspnäs gård är uppdelad i mindre inhägnade områden. Det står en gungställning med två däckgungor på ett inhägnat område. I ett annat inhägnat område finns en lekställning med en låg rutschkana och i ett tredje inhägnat område finns fjädergungor och en gungbräda. I det sista inhägnade området står en hög rutschkana. På ena sidan av den höga rutschkanan finns en trappa och på andra sidan finns en helt slät yta där barnen kan rutscha ner. Bakom rutschkanan finns en öppen sluttande gräsyta. I en hörna av gården finns två minde lekhus och en bänk med en kassaapparat. På en öppen gräsyta står en klätterställning. I ett skjul med tak och ena långsidan öppen står ett bord med fasta bänkar. Utanför avdelningen Tallens entré ligger en asfaltgång längst med hela huset. Det finns även en utedusch på gården. *"Där får barnen svalka av sig när det är sommar"* uppger personalen.

Material för utveckling och lärande

Vid observation noteras att det finns ett rikt utbud av material; konstruktion, skapande, pyssel, böcker, spel, pussel, bilar, med mera. Huvuddelen av materialet är tillgängligt för barnen och personalen uppger att barnen vet vilka material som är undanställda och att de måste fråga efter dessa.

Några spel innehåller smådelar och en vuxen måste sitta med, därför är de placerade högst upp på en hylla, uppger personalen. I ateljen får barnen rita och pyssla säger arbetslaget *"inte måla, för vi har försökt några gånger men det blev inte så bra"* och de berättar om ett par tillfällen då mer färg kommit på golv och inredning än på pappret. Materialet i ateljen är tydligt exponerat i öppna skåp. Naturmaterial, som exempelvis kottar och pinnar, ligger tillgängligt i omärkta lådor bredvid återvunnet material i form av äggkartonger och pappersrullar. I rummet med köksdel står en bokhylla, märkt MATEMATIK, som innehåller kulramar, pussel, djur i olika färger, våg, byggkuber, kapsyler med mera. Personalen berättar om sina planer att tillverka språk- och teknikhörnor på avdelningen i framtiden. Personalen uppger att dockvrån tagits bort eftersom barnen inte lekte med materialet som det var tänkt.

När Skolinspektionen besöker avdelningen Tallen finns få material tillgängliga för barnen i utomhusmiljön. Förråden är stängda och det ligger några spadar och ett par hinkar samt ett tiotal brädbitar vid sandlådan.

Förskolechefen uppger att hon inte har någon riktig uppfattning om vilka material som finns på avdelningen men uttrycker att materialinköp måste planeras bättre i framtiden så att material kan delas mellan avdelningarna och att syftet med inköpen måste diskuteras. *"Ansvar för miljöns utformning ligger hos mig men det måste komma från arbetslaget också"* uttrycker förskolechefen. *"Utomhus tänker man mest att barnen ska ha kul och aktivera sig, men alla miljöer ska ju stimulera till kreativitet"* säger förskolechefen.

Miljö och material används för att stimulera till utveckling och lärande

Skolinspektionen observerar att personalen deltar aktivt i planerade aktiviteter och fria leken inomhus. Personalen ställer frågor och använder sig av miljö och material för att stimulera barnens utveckling och lärande. Exempel på detta är när barnen konstruerar med magnetpinnar, då barngruppen pysslar, tillverkar luciakransar och klockor, med naturmaterialet. Barnen har fri tillgång till de flesta material som används både i planerad och fria aktiviteter med eller utan personal. Personalen uppger att de delar upp barnen för att inte för många barn ska samlas på en plats, två-tre barn per aktivitet är lagom.

Arbetslaget berättar att de ofta går med barngruppen till ett närliggande skogsparti där barnen får tillgång till naturmaterial, vilket inspektörerna också kan konstatera vid besöket. Barnen får vid ett observationstillfälle i uppdrag att samla tio kottar var. Ett barn undrar varför, men får svaret *"det får du veta imorgon"*. Barnen letar, uppmuntras och stöttas av personalen som är närvarande och lyssnande. Då ett barn ska räkna sina kottar finns det bara sju.

"Hur många fler måste du då hämta?" undrar personalen. Barnet svarar inte. Personalen visar sina fingrar och tillsammans räknar de till sju, varvid ett finger i taget fälls ner. *"Du har plockat sju. Hur många mer behöver du då?"* När barnet fortfarande inte svarar viftar personalen med de tre fingrarna som inte fällts ner, pekar sedan på dem ett i taget *"ett, två, tre"*. *"Tre"* säger barnet och går för att plocka kottarna som saknas. Dagen därpå skapas en julkrans av kottarna men barnen har möjlighet att påverka aktiviteten, att skapa efter egna idéer, varpå de bygger klockor och luciakronor. Pedagogerna ställer frågor, stöttar och tillhandahåller material.

Förskolechefen har inte tittat på hur miljön och materialet används för att stimulera barnens lärande på avdelningen Tallen, men säger att material och miljö måste vara tillgängligt och anpassat till den aktuella barngruppens behov.

I observationer av fri lek på gården noteras få material och ingen interaktion mellan personal och barn i syfte att stimulera lärandet. Personalen berättar att nu när det är kallt tar de ut färre saker till barnen, men på sommaren tar de bland annat fram brädor för konstruktionslek och cyklar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att miljön inomhus är innehållsrik och inbjudande med tillgängligt material. Det finns variation i utbudet av miljöer för lek och materialet är till stor del exponerat så att barnen kan nå och se vad som finns att välja på. Material för att utmana och stimulera barnens utveckling och lärande är begränsat i utemiljön. Personalen använder inte material och miljö tillsammans med barnen i den fria leken på gården. Detta sker dock vid utflykter i skogen.

Syfte och frågeställning

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om huvudmän som tidigare har haft problem att erbjuda barn plats i förskola i tid numera lever upp till skollagens krav om platsgaranti och om dessa kommuner erbjuder god kvalitet i förskolans pedagogiska uppdrag. Den övergripande frågeställningen är:

- Arbetar förskolan med att stimulera och utmana barnen i deras utveckling och lärande så att de får möjlighet att utvecklas?

Metod och material

Undervisningen i förskolan, det vill säga arbetet med att stimulera och utmana barnens utveckling och lärande, ska genomföras utifrån läroplanens (Lpfö 98) riktlinjer i avsnitt 2.2 Utveckling och lärande. Skolinspektionen bedömer kvaliteten utifrån hur personalen lyckas stimulera och utmana barnens utveckling och lärande genom språklig och kommunikativ interaktion och hur lek, miljö och material används som verktyg för att stimulera lärandet.

Aktuell forskning, beprövad erfarenhet, lagar och regler är viktiga underlag för hur granskningen utformas.

Granskningen av kvaliteten i det pedagogiska uppdraget i förskolan innebär att inspektörerna samlar in skriftlig dokumentation och under två dagar besöker förskolorna, observerar verksamheten, intervjuar personal och förskolechefer. All information analyseras sedan för varje enskild förskola och sammanställs och redovisas i ett beslut för förskolan och i denna rapport.